

Kviečiame prisidėti kas kuo gali

Visus, neabejingus Tėvynei ir savo gimtinei, maloniai kviečiame prisidėti prie rengiamos monografijos: teikti nuotraukų, patiems parašyti straipsnių ar pakalbinti tai daryti kitus, pateikti patarimų ir siūlymų. Taip pat kviečiame finansiškai remti knygos leidimą – be visuomenės supratimo ir pasiaukojimo knygos neįstengsime išleisti, nes didžiąją dalį leidinio sąmatos sudaro neatlygintina parama. Iš anksto nuoširdžiai dėkojame už pagalbą ir suteiktą paramą. Visi, kuo nors prisidėjusieji ir rėmėjai, bus garbingai įrašyti knygos rėmėjams skirtuose puslapiuose, įvardijant konkretų kiekvieno indėlį. Apie suteiktą ženklesnį indėlį ar paramą bus informuojama visuomenė.

„Lietuvos valsčių“ serijos monografių rengimo darbus iki maketo sukūrimo leidykla išsipareigoja atlikti savomis ir (ar) skolintomis lėšomis net ir esant nepakankamam finansavimui, tačiau knygos tiražą bus galima spausdinti tik gavus pakankamą paramą ir visą leidinio sąmatinę sumą, t. y. tik užsakovams bei rėmėjams įvykdžius finansinius išsipareigojimus ir faktiškai gavus visas monografijai trūkstamas lėšas.

Viešajai įstaigai „Versmės“ leidyklai už jos vykdomą pelno nesiekiančią veiklą – Lietuvos istorijos ir tradicinės kultūros monografių serijos „Lietuvos valsčiai“ rengimą bei su tuo susijusią mokslinę veiklą – 2004 m. yra suteiktas paramos gavėjo statusas, todėl knygos leidybai galite skirti ne tik minėtą, bet ir savo 2 proc. pajamų mokesčio paramą.

Finansinę paramą knygai galima pervesti VŠĮ „Versmės“ leidyklai, kodas 122732630, į atsiskaitomąją sąskaitą AB „Citadele“ banke LT027290000005467101, nurodant: Parama monografijai „Skapiškis“, arba perduoti grynaisiais leidyklos buhalterijoje.

„Versmės“ leidyklos adresas:

Geležinkelio g. 6, 02100 Vilnius.

Telefonai: 85 2130623 (ir faksas), 8698 09077.

Leidyklos vadovo Petro Jonušo tel. 8698 20707.

Elektroninio pašto adresas leidykla@versme.lt.

leidyklos internetinė svetainė www.versme.lt.

Lankstinukas parengtas 2013-ųjų liepą.

Miestelio centras. Kairėje – paminklas Pirmosioms misijoms 1387–1787 m. atminti, 2012 m.

Aušros Jonušytės nuotr.

Skapiškio geležinkelio stotis, 2013 m. *Aušros Jonušytės nuotr.*

Skapiškio Šv. Hiacinto (Jackaus), buvusi dominikonų bažnyčia, 2011 m. *Aušros Jonušytės nuotr.*

Miestelio centras. Skapiškio kultūros namai ir medžio skulptūra, sukurta Maironio 150-osioms gimimo metinėms, atidengta 2012 m. Meistras – Bronius Bickus. *Aušros Jonušytės nuotr.*

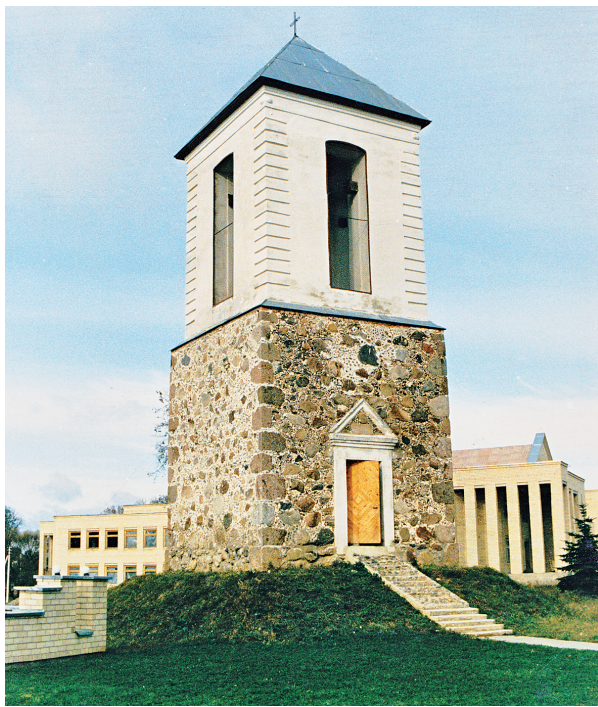
L I E T U V O S V A L S Č I A I

Blaiivybės paminklas Skapiškyje, atstatytas 1990 m. *Kupiškio etnografijos muziejaus rinkinių nuotr.*

Skapiškis

Maloniai kviečiame
būti rengiamos naujos
„Skapiškio“ monografijos
bendraautoriais,
talkininkais, rėmėjais

Senosios parapijos bažnyčios varpinė Skapiškyje, restauruota Atgimimo metais.
Kupiškio etnografijos muziejaus rinkinių nuotr.

Rengiama „Skapiškio“ monografija papildys „Lietuvos valsčių“ seriją – unikalų 100-tomį Lietuvos istorijos rašto paminklą

„Versmės“ leidykla nuo 2012 m. pradžios rengia monografiją „Skapiškis“ – Lietuvos valsčių serijos leidinį, skiriamą Lietuvos tūkstantmečiui (1009–2009), Lietuvos valstybės – karaliaus Mindaugo karūnavimo 750 m. jubiliejui (1253–2003), Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui (1918–2018), kitiems svarbiems ir reikšmingiems valstybės įvykiams ir sukaktims paminėti.

Rendamiės ekspedicijų medžiaga, lauko tyrimais ir archyvine medžiaga, mokslinėmis studijomis, anksčiau skelbtais straipsniais, žmonių atsiminimais, kitais rašytiniais šaltiniais bei faktine medžiaga

monografiją rašo didelis autorių kolektyvas – žinomi Lietuvos istorikai, etnologai, archeologai, tautosakininkai, sociologai, gamtininkai, kraštotyrininkai, įvairių sričių specialistai, vietiniai autoriai ir kt.

Monografiją sudarys gamtos, istorijos, kultūros, kalbos, tautosakos, įžymių skapiškėnų skyriai.

Skapiškis, būsimasis valsčiaus centras, kūrėsi prie Mituvos ežero, tarp nedidelių upelių ir pelkių, prie Skapų dvaro, minimo jau nuo XVI a.

Pirmoji Skapiškio, tuo metu – Mituvos – bažnyčia minima nuo 1519 m. ir galėjo būti pastatyta apie 1500 m. Vyskupas Juozas Dominikas ir jo brolis Mykolas 1750 m. Skapiškyje įkūrė vienuolyną, pastatė medinę bažnyčią, o 1819 m. vienuoliai patys pasistatė mūrinę bažnyčią, išlikusią iki mūsų dienų.

Po 1832 m. sukilimo caro valdžiai panaikinus vienuolyną, jo turtai nusavinami, bažnyčia paverčiama sandėliu, vienuolynas – kareivinėmis, kuriose 1854 m. buvo apgyvendintas suomių šaulių būrys. Po kiek laiko 220 vyrų, užsikrėtę šiltine, mirė ir buvo palaidoti aukštesnėje vietoje netoli Skapiškio, dabar vadinamoje Švedukalniui.

Skapiškio parapiją, priklausiusią Žemaičių, arba Telšių, vyskupijai, du kartus vizitavo vyskupas Motiejus Valančius. Jis savo knygoje „Palangos Juzė“ herojų atvedė pas Kreipšių kaimo ūkininką Svilą. Pritardami vyskupo skleidžiamoms blaivybės idėjoms, 1861 m. skapiškėnai miestelyje pastatė Blaivybės paminklą – vieną išpūdingiausių Lietuvoje.

Zigmanto Sierakausko 500 sukilėlių būrys 1863 m. balandžio 22 d. žygiavo per Skapiškį Biržų link. Skapiškio klebonas Dominykas Žukas jį pasitiko prie miestelio. Už tai vėliau rusų valdžia kleboną suėmė, tardė, paleido, bet netrukus ištrėmė į Omsko guberniją.

Skapiškyje vasarėjo poetas Maironis. Jis pagal vietinių žmonių pasakojimus sukūrė baladę „Užkeiktas Skapiškio varpas“.

Iš netolimo Laibiškio vienkio kilęs dramaturgas Petras Pundzevičius, pasirašinęs Petliuko slapyvardžiu, paliko savitas pjeses, kurias ir šiandien su malonumu stato Skapiškio dramos mėgėjų teatras.

Bajorų kaime gimė Antanas Merkys, vadovavęs tragiškais Lietuvai 1940-aisiais, dirbęs ministru pirmininku.

Nuo 1997 m. Skapiškyje organizuojami tarptautiniai teatrų festivaliai: vaikų ir jaunimo „Pienių medus“, kaimo teatrų „Pienių vynas“ ir senjorų teatrų „Pienės pūkas“, sujungiantys keletą meno krypčių: teatrą, muziką, kiną, dailę ir skulptūrą.

Be žinomų, jau paminėtų įvykių, kurie bus pateikiami leidinyje, daugelis numatomų publikuoti faktų išliko tik archyvuose, muziejuose ir žmonių prisiminimuose, kurie rašant straipsnius monografijai bus panaudojami ir apibendrinami.

2013 m. liepos 29–rugsėjo 4 d. rengiama monografijos autorių kompleksinė ekspedicija į Skapiškio kraštą.

Straipsnių autoriai užrašinės žmonių prisiminimus, rinks informaciją, nuotraukas, archyvinę medžiagą, skirtą būsimai monografijai.

„Versmės“ leidykla kviečia visus skapiškėnus padėti monografijos rengėjams surinkti kuo daugiau įdomios informacijos būsimai monografijai „Skapiškis“ ir palikti ateinančioms kartoms rašto paminklą apie buvusias ir esamas krašto realijas bei jo žmones.

Monografijos „Skapiškis“ vyriausioji redaktorė ir sudarytoja **Aušra Jonuštė**, tel. 8612 43635, el. pašto adresas ausramuz@gmail.com.

Skapiškio šaulių vėliavos šventinimas. XX a. 4-asis dešimtmetis. Petro Kaminsko asm. archyvo nuotr.

BUVUSIO SKAPIŠKIO VALSČIAUS GYVENAMŪJŲ VIETŲ SĄRAŠAS (pagal 1923 m. pirmojo Lietuvos gyventojų surašymo duomenis)

Aičionių k.	Kandrėnėlių k.	Puažo dv.
Akmeniškio vns.	Kandrėnų k.	Ramoniškio vns.
Ažubalio k.	Kepuriškio vns.	Skapiškio mstl.
Ažusienio vns.	Kepurių k.	Skaptotų vns.
Ažužadžių k.	Kerelių k.	Slabados vns.
Bagdonių k.	Kirkėnų k.	Steniuliškio k.
Bajorėlių k.	Kreipšių k.	Stukniškio vns.
Bajorų k.	Kreipšių vns.	Stukų (Voverynių) k.
Beštupio vns.	Kreipšiuokų k.	Šilaiškiškio vns.
Biliūnų k.	Labaiškiškio vns.	Šileikiškio k.
Blizgės k.	Labdiškio vns.	Šimiškių k.
Blizgės vns.	Laibiškio k.	Šiurpiškių k.
Breškų k.	Laičių dv.	Tatkonio k.
Cegelnės vns.	Laičių k.	Tatkonių k.
Čekaukiškių k.	Laukelių dv.	Topolių dv.
Černiško k.	Laukelių k.	Totoriško dv.
Čypelių k.	Lazdynpio k.	Totoriško vns.
Čypelių k.	Marabeliečio k.	Totorių k.
Čivų k.	Mėškopalakio vns.	Tvirų k.
Dailiūnų k.	Mičiūnų k.	Vaduvos k.
Daugiškių k.	Mikiškių k.	Vainiškių plv.
Degteriško vns.	Mikniškių k.	Vargučių k.
Diegintinio vns.	Mikniūnų k.	Vėlikoniškio vns.
Dzivoniškio vns.	Mirabelelio dv.	Vengriškio vns.
Eičionių k.	Mirabelkos vns.	Vezelių k.
Girvalakių k.	Misiukiškio vns.	Vilniaus k.
Gramalavčiznos vns.	Miškonių k.	Vilunių k.
Grauziško vns.	Mituvos dv.	Voduvų dv.
Gurų k.	Mituvos k.	Zanotiškio vns.
Jasiškio vns.	Narbūtų k.	Zubiškių k.
Jauciupiuvių	Paliesio vns.	Žardeliškių k.
Jokšiškių k.	Patašiškių vns.	Žiogų k.
Jokšių k.	Paupių vns.	Žiogų plv.
Jokubiškio vns.	Pimpičkų vns.	
Juozapavos plv.	Pocauskų k.	